

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach**

Kielce, dnia września 2010 r.

**Zarząd
Zakładów Metalowych „Mesko” S.A.
w Skarżysku-Kamiennej**

P/10/044
LKI-4101-07-01/2010

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach przeprowadziła w Zakładach Metalowych „Mesko” S.A. (ZM „Mesko”, Spółka) kontrolę w zakresie wspierania środkami publicznymi restrukturyzacji spółek przemysłowego potencjału obronnego w latach 2002 - 2010 r.(I kwartał).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 26 lipca 2010 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości ocenia wykorzystanie przez ZM „Mesko” SA środków publicznych uzyskanych na wspieranie procesu restrukturyzacji Spółki.

Pozytywną ocenę uzasadniają efekty działań dostosowawczych kolejnych programów restrukturyzacyjnych, realizowanych w badanym okresie przez Spółkę, a w szczególności:

- odzyskanie bieżącej płynności finansowej;
- znacząca redukcja kosztów bieżących funkcjonowania Spółki, w tym kosztów procesu produkcyjnego;
- poszerzenie bazy asortymentowej o nowe wyroby;
- modernizacja wytwarzanej produkcji, co pozwoliło na zachowanie dotychczasowej pozycji na rynku.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości polegały na:

- niewyegzekwowaniu przez Spółkę, w umowach z ministrem właściwym do spraw gospodarki, terminowego sporządzenia aneksów;
- nieosiągnięciu przez Spółkę zakładanych celów, w przypadku dotacji budżetowych wydatkowanych na restrukturyzację zatrudnienia w 2003 r. oraz części projektów badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych w latach 2003-2004 r.

1. W okresie objętym kontrolą ZM „Mesko” SA realizowały sześć programów naprawczych, restrukturyzacyjnych i rozwojowych w trybie:

- ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji finansowej niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców², zwanej dalej ustawą o restrukturyzacji należności;
- ustawy z dnia 30 października 2002 r. o pomocy publicznej dla przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy³, zwanej dalej ustawą o pomocy dla rynku pracy;
- ustawy z dnia 7 października 1999 r. o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej⁴, zwanej dalej ustawą o wspieraniu restrukturyzacji ppo oraz wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie przyznawania środków na wspieranie procesu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego⁵, zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 28 kwietnia 2003r.

Programami tymi były kolejno:

- Program naprawczy ze stycznia 2000 r.;
- Program przedsięwzięć zapewniających stabilność finansową i rozwój ZM „Mesko” S.A. z lutego 2002 r.;
- Program restrukturyzacji ZM „Mesko” S.A. z października 2002 r. na lata 2003 – 2005;
- Program rozwoju produkcji ZM „Mesko” z września 2005 r. na lata 2005-2009;
- Strategiczny plan wieloletni ZM „Mesko” z lipca 2008 r. na lata 2008-2012;
- Strategiczny plan rozwoju ZM „Mesko” z października 2009 r. na lata 2010-2012.

Celem ww. planów i programów była poprawa sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki poprzez restrukturyzację zadłużenia, lepsze wykorzystanie posiadanego potencjału wytwórczego oraz unowocześnienie parku maszynowego i produkcji zbrojeniowej.

2. W związku z trudną sytuacją finansową Spółki i utratą przez nią płynności finansowej w październiku 2002 r. został opracowany *Program Restrukturyzacji ZM „Mesko”* na lata 2003- 2005, który był dwukrotnie modyfikowany (w sierpniu 2003 r. i we wrześniu 2004 r.). Z ww. *Programu* wynikało, że na jego realizację potrzebne będzie m.in. finansowanie ze środków publicznych w kwocie 104.455 tys. zł, które miało pochodzić z następujących źródeł:

² Dz. U. Nr 155, poz. 1287 ze zm.

³ Dz. U. Nr 213, poz. 1800 ze zm.

⁴ Dz. U. Nr 83, poz. 932 ze zm.

⁵ Dz. U. Nr 89, poz. 830.

- umorzenia zobowiązań publicznoprawnych podlegających restrukturyzacji na kwotę 49.949 tys. zł – w trybie ustawy o restrukturyzacji należności;
- pożyczki z Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. (ARP S.A.) w kwocie 30.000 tys. zł – w trybie ustawy o pomocy dla rynku pracy;
- dotacji z Ministerstwa Gospodarki i Pracy (MGiP) w ramach wsparcia procesu restrukturyzacyjnego w kwocie 24.506 tys. zł, – w trybie ustawy o wspieraniu restrukturyzacji ppo oraz rozporządzenia z dnia 28 kwietnia 2003r. .

Istotnym elementem *Programu* było również rozpoczęcie sądowego postępowania układowego oraz zawarcie porozumień i umów dwustronnych z wierzycielami o odroczenie terminów płatności zaległych zobowiązań.

3.1. ZM „Mesko” rozpoczęły w 2000 r. postępowanie oddłużeniowe na podstawie ustawy o wspieraniu restrukturyzacji ppo. W 2000 r. Spółka złożyła wnioski o wszczęcie postępowania oddłużeniowego do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) na kwotę 22.209 tys. zł i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska na kwotę 2.599 tys. zł. Postępowanie oddłużeniowe nie zostało sfinalizowane z powodu nie płacenia przez Spółkę bieżących składek i podatków lokalnych. W dniu 31 października 2002 r. na wniosek ZM „Mesko” minister gospodarki umorzył postępowanie oddłużeniowe. W październiku 2002 r. Spółka wystąpiła do czterech podmiotów (ZUS, Urząd Skarbowy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Gmina Skarżysko-Kamienna) o przeprowadzenie restrukturyzacji finansowej w oparciu o ustawę o restrukturyzacji należności.

W wyniku pozytywnego rozpatrzenia tych wniosków restrukturyzacją objęto zobowiązania publicznoprawne na łączną kwotę 49.948 tys. zł.

Na wniosek ZM „Mesko” z 22 kwietnia 2004 r. prezes ARP S.A. 16 maja 2005 r. wydał decyzję o zakończeniu postępowania restrukturyzacyjnego wobec Spółki, co stało się podstawą do umorzenia Spółce ww. zobowiązań publicznoprawnych objętych restrukturyzacją. W decyzji stwierdzono, że ZM „Mesko” otrzymały planowaną gotówkową pomoc publiczną na wsparcie procesów restrukturyzacji, która została wykorzystana zgodnie z przeznaczeniem.

3.2 W dniu 15 grudnia 2003 r. na podstawie ustawy o pomocy dla rynku pracy pomiędzy ARP S.A. i Z.M „Mesko” została zawarta umowa pożyczki Nr UPP/31/2003 na mocy której Agencja przekazała Spółce pożyczkę w kwocie 30.000 tys. zł na wsparcie restrukturyzacji. Pożyczka miała być wydatkowana na spłatę zobowiązań publicznoprawnych w stosunku do ZUS w kwocie 20.000 tys. zł oraz na zabezpieczenie dostaw w I kwartale 2004 r. materiałów i komponentów do produkcji amunicji i rakiet w kwocie 10.000 tys. zł. Zgodnie z umową ZM „Mesko” zobowiązały się spłacić pożyczkę w 12 kwartalnych ratach w kwocie po 2,5 mln zł każda, w okresie od marca 2005 r. do grudnia 2007 r. Pożyczka została wykorzystana zgodnie z przeznaczeniem oraz rozliczona przez Spółkę w planowanym terminie. Uchwałą Nr 7 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia ZM „Mesko” z dnia 26 czerwca 2006 r. podwyższony został kapitał zakładowy Spółki z kwoty 9.597 tys. zł do kwoty 12.467 tys. zł. Podwyższenie nastąpiło w drodze subskrypcji prywatnej, poprzez

zaoferowanie akcji nowej emisji ARP S.A., która miała je pokryć gotówką w kwocie 27.500 tys. zł. W dniu 19 grudnia 2006 r. Spółka zawarła z ARP S.A. umowę o objęcie akcji imiennych serii „C” w podwyższonym kapitale zakładowym ZM „Mesko” za wkład gotówkowy 27.500 tys. zł. W § 3 ww. umowy strony oświadczyły, że 15 grudnia 2003 r. zawarły umowę pożyczki nr UPP/31//2003 na mocy której ARP S.A. udzieliła Spółce pożyczki w kwocie 30.000 tys. zł przeznaczonej na realizację zadań ujętych w Planie Restrukturyzacji Spółki.

Pozostałe zobowiązania publicznoprawne w łącznej kwocie 14.262 tys. zł zostały objęte restrukturyzacją zgodnie z przepisami rozdziału 5a ustawy o pomocy dla rynku pracy. Prezes ARP S.A. wskazał jako Operatora, o którym mowa w art. 32e ww. ustawy, Spółkę z o.o., „Operator ARP” na którą ZM „Mesko” przenieśli w dniu 5 października 2004 r. własność wskazanego w decyzji majątku w zamian za przejęcie przez Operatora zobowiązań publicznoprawnych wobec Urzędu Miasta w Skarżysku-Kamiennej w kwocie 2.598 tys. zł, ZUS O/Kielce w kwocie 5.600 tys. zł i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w kwocie 6.064 tys. zł.

3.3. Na podstawie ustawy z dnia 7 października 1999 r. o wspieraniu ppo i rozporządzenia z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie przyznania środków na wspieranie procesu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego na wnioski ZM „Mesko”, decyzjami ministra gospodarki, pracy i polityki społecznej w latach 2003 – 2004 zostało przyznane Spółce wsparcie finansowe w postaci dotacji budżetowych w łącznej kwocie 24.473 tys. zł na działalność badawczo-rozwojową, restrukturyzację zatrudnienia, wdrożenie do produkcji nowoczesnego sprzętu lub uzbrojenia wojskowego oraz pozyskanie majątku niezbędnego do zapewnienia produkcji tego sprzętu lub uzbrojenia. Na podstawie umowy zawartej 14 listopada 2003 r. z ministrem gospodarki i pracy, Spółka otrzymała dotację budżetową w kwocie 15.271 tys zł na wsparcie 25 działań restrukturyzacyjnych określonych w decyzji ministra. Zgodnie z umową zawartą 13 sierpnia 2004 r. pomiędzy ministrem gospodarki i pracy i ZM „Mesko” Spółka uzyskała dotację budżetową w wysokości 9.406 tys zł przeznaczoną na wsparcie realizacji 11 działań restrukturyzacyjnych określonych w załączonym do umowy harmonogramie.

4. Spółka, przy wykorzystaniu ww. instrumentów wsparcia, zrealizowała w latach 2003-2005 zadania ujęte w *Programie restrukturyzacji* i osiągnęła zapisane tam cele. Jednocześnie dalsze plany gospodarcze na lata 2005 – 2009, określone w kolejnych programach restrukturyzacyjnych, pozwalały wnioskować, że nie jest zagrożony plan spłaty wierzycieli cywilnoprawnych na lata 2005 – 2008 wynikający z układu sądowego oraz pozostałych umów i porozumień.

Pismem z dnia 28 listopada 2008 r. ZM „Mesko” złożyły wniosek do Sądu Rejonowego w Kielcach Wydziału V Gospodarczego o stwierdzenie zakończenia postępowania układowego. Postanowieniem z dnia 9 grudnia 2008 r. Sąd uznał postępowanie układowe za zakończone. W uzasadnieniu podano, że Spółka wykonała wszystkie zobowiązania wynikające z układu zawartego z wierzycielami.

Wykonanie *Programu restrukturyzacji*, umożliwiło włączenie ZM „Mesko”, jako spółki zrestrukturyzowanej, do Grupy BUMAR, co spowodowało jej stabilizację finansową i poprawiło konkurencyjność na rynkach eksportowych. W wyniku wcześniej realizowanych zadań z zakresu restrukturyzacji produktowej i modernizacji procesów wytwarzania, dokonano rozszerzenia oferty produkcyjnej Spółki, włączając Spółkę do realizacji zamówień wynikających z zobowiązań offsetowych. Przedmiotem tej umowy było m.in. uruchomienie w ZM „Mesko” w latach 2005 – 2007 w oparciu o licencję Firmy NAMMO produkcji nowoczesnej amunicji kaliber 12,7 mm, 20 mm i 30 mm oraz rakiet dla śmigłowców i samolotów.

W latach 2005-2009 zmienił się znacząco asortyment wyrobów oferowanych przez ZM „Mesko” do sprzedaży. Zmiana asortymentu była wynikiem zapotrzebowania na nowoczesne wyroby głównego odbiorcy, tj. MON, dla którego uruchomiono w ZM „Mesko” produkcję nowoczesnych wyrobów: przenośnego, przeciwlotniczego zestawu raketowego GROM, przeciwpancernego zestawu raketowego nowej generacji SPIKE dla wojsk lądowych, amunicji kal. 30 mm na potrzeby Kołowego Transportera Opancerzonego ROSOMAK, amunicji kal. 20 mm na potrzeby wielozadaniowego samolotu bojowego F-16 oraz innych, nowoczesnych typów amunicji. Jakość tych wyrobów odpowiadała wszelkim standardom NATO.

W konsekwencji, w latach 2004-2009 nastąpił rozwój Spółki, czego wyrazem było zwiększenie wartości majątku odpowiednio z 278.363 tys. zł do 1.099.278 tys. zł, spowodowane przede wszystkim zwiększeniem majątku trwałego i aktywów obrotowych. W strukturze finansowania zobowiązań Spółki zdecydowaną przewagę miały kapitały własne. Systematycznie wzrastał również udział kapitału własnego w finansowaniu majątku – od 4,45% w 2004 r. do 70,06% w 2008 r. Stan ten wynikał z ujęcia w kapitałach rezerwowych wartości offsetu w poszczególnych latach.

Planowane na lata 2005 – 2008 nakłady inwestycyjne na zakup maszyn i urządzeń, narzędzi i przyrządów oraz modernizację budynków w kwocie 94.022 tys. zł zostały zrealizowane w kwocie 149.761,3 tys. zł (159%). Na prace badawczo- rozwojowe i prace wdrożeniowe wydatkowano łącznie 37,8 mln zł (planowano 44,7 mln zł).

Podstawowym źródłem przychodów Spółki była sprzedaż produktów, która w 2005 r. wynosiła 153.918 tys. zł, w 2006 r. – 247.542 tys. zł, w 2007 r. – 434.990 tys. zł i w 2008 r. – 379.495 tys. zł. W 2009 r. nastąpił jednak znaczny spadek sprzedaży, spowodowany drastycznym ograniczeniem planowanych zamówień ze strony MON. W 2009 r. wartość sprzedaży produktów, usług, towarów i materiałów wyniosła 242.036 tys. zł i była niższa o 36,2% od zrealizowanego w 2008 r. Na skutek zmniejszenia zapotrzebowania na wyroby Spółki w 2009 r., wykorzystanie mocy produkcyjnej spadło z poziomu 64,7% w 2008 r. do 50,8% w roku następnym.

W latach objętych *Programem*, wynik finansowy ZM „Mesko” był dodatni. Znacząco zmniejszyły się koszty funkcjonowania Spółki, w tym koszty procesu produkcyjnego. Wysoki zysk netto w 2005 r. w kwocie 38.302 tys. zł był również efektem zakończenia restrukturyzacji Spółki i zaksięgowania umorzonych zobowiązań publicznoprawnych w kwocie 60.507 tys. zł. Na poprawę sytuacji finansowej Spółki w latach 2008 – 2009 miała

także wpływ otrzymana i wykorzystana dotacja budżetowa na refinansowanie kosztów poniesionych na utrzymanie mocy produkcyjnych do realizacji zadań obronnych, określonych w Planie Mobilizacji Gospodarki w kwocie odpowiednio 14.568,5 tys. zł i 20.851,4 tys. zł.

5. Zdaniem NIK, w przypadku wsparcia udzielonego przez ministra właściwego do spraw gospodarki w latach 2003-2004, w trybie rozporządzenia z dnia 28 kwietnia 2003 r., część z przekazanych wówczas środków została wykorzystana niezgodnie z ich przeznaczeniem, a daty realizacji finansowanych za ich pośrednictwem działań były przesuwane, w formie aneksów do umów, zawieranych już po upływie pierwotnych terminów na wykonanie tych przedsięwzięć.

W przypadku umowy zawartej 14 listopada 2003 r. aneks do umowy, w odniesieniu do części działań, podpisano dopiero 17 czerwca 2005 r., tj. po upływie terminu dostawy urządzeń i terminu nadesłania sprawozdania końcowego. Do umowy zawartej 13 sierpnia 2004 r. sporządzono pięć aneksów, w tym trzy dotyczące przedłużenia terminu zakończenia realizacji działań, zostały podpisane dopiero po upływie pierwotnego terminu wykonania wynikającego z umowy. Na podstawie przedłożonej przez ZM „Mesko” SA dokumentacji ustalono, że propozycje powyższych aneksów zostały przekazane przez Spółkę do Ministerstwa w wymaganym terminie.

Jednocześnie, ze sprawozdania końcowego z wykonania *Działania Nr 5* dotyczącego restrukturyzacji zatrudnienia wynikało, że z zaplanowanych do zwolnienia 159 pracowników ze Spółki odeszło 127 osób. W wyniku kontroli ustalono, że po zakończeniu okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych do pracy w ZM „Mesko” SA wróciło ponownie 122 pracowników (odpowiednio: 7 – w 2004 r., 84 – w 2005 r. oraz 31 – w 2007 r.). Stało się tak ponieważ *Porozumienie w sprawie przeprowadzenia w ZM „Mesko” zwolnień grupowych* podpisane przez Zarząd Spółki ze związkami zawodowymi 29 października 2009 r. przewidywało, że zwalniani pracownicy, po wypłaceniu im odpraw w wysokości zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa oraz po zakończeniu okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych, w przypadku zgłoszenia przez nich takiej chęci, otrzymają gwarancje ponownego zatrudnienia w Spółce. I chociaż w związku z mniejszą liczbą zwolnionych pracowników zmniejszyła się także wartość wykorzystanej dotacji – z planowanych 681.360 zł do 511.125,18 zł. i ZM „Mesko” SA zwróciły niewykorzystaną środki w wysokości 170.234,82 zł oraz odsetki w kwocie 1.899,53 zł. – w tym przypadku, w odniesieniu do całej kwoty wsparcia, cel na który miała ona być przeznaczona polegający na zmniejszeniu zatrudnienia, nie został zrealizowany.

Dwa działania, tj: „Opracowanie naboju kal. 12,7x99 mm z pociskiem FADS” i „Opracowanie dokumentacji technicznej do produkcji i wykonanie partii prototypowej ładunku zdalnego rażenia ŁZR-100”, na realizację których w latach 2003-2004, ZM „Mesko” SA uzyskało dotacje, po 2004 r., w związku z nie otrzymaniem dalszego wsparcia finansowego, zostały zakończone. W konsekwencji, przedsięwzięcia te nie były kontynuowane. Spółka wydatkowała na nie 3.426 tys. zł, w tym dotacje z budżetu państwa wynosiły odpowiednio – 2.498 tys. zł a środki własne Spółki – 928 tys. zł. Łączne wsparcie, które nie znalazło dalszego zastosowania w działalności produkcyjnej ZM „Mesko” SA

stanowiło 10,1% środków finansowych przekazanych Spółce przez ministra właściwego do spraw gospodarki w latach 2003-2004 w trybie rozporządzenia z dnia 28 kwietnia 2003 r. Zdaniem NIK, wydatkowanie tych środków przez Spółkę nie przyniosło zakładanych pierwotnie efektów.

6. W latach 2002 – 2008 Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w ZM „Mesko” trzy kontrole dotyczące restrukturyzacji przemysłu obronnego, działalności Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. w zakresie pomocy udzielonej Spółce w restrukturyzacji oraz realizacji zobowiązań offsetowych, wynikających z kontraktu na zakup samolotów F16, po których skierowano do Prezesa Zarządu ZM „Mesko” łącznie 10 wniosków pokontrolnych. Zostały one zrealizowane.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje o:

- 1) egzekwowanie terminowego podpisywania aneksów do zawieranych umów;
- 2) zwrócenie szczególnej uwagi na efektywność wydatkowania środków budżetowych, mając na względzie uzyskanie założonych celów restrukturyzacyjnych, w tym w szczególności w zakresie restrukturyzacji zatrudnienia oraz projektów badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Prezesa w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Prezesowi prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.